

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Součkové a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce **J. V.**, zastoupeného JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, poste restante, Praha 5, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 2. 11. 2005, vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 15 Ca 98/2006, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 1. 2007, č. j. 15 Ca 98/2006 – 20,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 1. 2007, č. j. 15 Ca 98/2006 – 20 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 2. 11. 2005, žalovaná (dále též „stěžovatelka“) zamítla žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům, a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové finanční částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 - 1945 (dále jen „zákon č. 261/2001 Sb.“). V odůvodnění žalovaná uvedla, že se žalobce označil za osobu oprávněnou podle § 2 odst. 1 citovaného zákona. Podle žalované požaduje toto ustanovení pro vznik nároku na jednorázovou peněžní částku, aby rozhodnutí o věznění bylo zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“) nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále jen „zákon č. 198/1993 Sb.“). Zákon o soudní rehabilitaci přitom rozlišuje dva typy zrušení rozhodnutí, a to ze zákona a v přezkumném řízení. Ustanovení § 6 zákona č. 198/1993 Sb. pak umožňuje zrušit nebo zmírnit tresty pouze ve vztahu k trestným činům, na které se nevztahuje zákon o

soudní rehabilitaci. Trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona z roku 1950 je uveden v § 4 zákona o soudní rehabilitaci; ke zrušení odsuzujícího rozsudku způsobem stanoveným v § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. tedy mohlo dojít pouze v přezkumném řízení podle oddílu třetího zákona o soudní rehabilitaci. Žalovaná uvedla, že v daném případě odsuzující rozsudek zrušen byl, avšak podle obecných předpisů a tedy nikoliv způsobem, s nímž zákon č. 261/2001 Sb. spojuje nárok na jednorázovou peněžní částku. Na tom nic nemění ani skutečnost, že Nejvyšší soud v rozsudku ve věci sp. zn. 4 Tz 5/2005 vyslovil, že odsuzujícím rozsudkem byl žalobce shledán vinným v rozporu s důvody podle § 1 odst. 1 a 2 zákona o soudní rehabilitaci, neboť samotná stížnost pro porušení zákona se těchto ustanovení a § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci nedovolávala. I kdyby tomu tak bylo, neznamenaloby to pro žalobce nic příznivého, neboť uvedené ustanovení není důvodem zrušovacím, nýbrž vyjadřuje speciální povinnosti generálního prokurátora (nyní ministra spravedlnosti) podat stížnost pro porušení zákona ohledně těch věcí, v nichž došlo k odsouzení z důvodů podle § 1 zákona o soudní rehabilitaci. Smyslem tohoto ustanovení nebylo založit samostatný zrušovací důvod, nýbrž stanovit novou pravomoc vyvolat u Nejvyššího soudu řízení o stížnosti pro porušení zákona, a to podle obecných předpisů a pro okruh případů stanovených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci změnit návrhové oprávnění v návrhovou povinnost. Ani případné podání stížnosti pro porušení zákona podle § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci z důvodů uvedených v § 1 zákona o soudní rehabilitaci by tedy neznamenaloby, že rozhodnutí o věznění bylo zrušeno podle zákona o soudní rehabilitaci a že je tedy splněna podmínka pro přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. V případě žalobce je navíc zřejmé, že stížnost pro porušení zákona z těchto důvodů vůbec podána nebyla.

Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 24. 1. 2007, č. j. 15 Ca 98/2006 - 20, rozhodnutí žalované zrušil pro nezákonnost a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Soud uvedl, že jediným sporným bodem je posouzení právní otázky, zda žalobce, jehož odsouzení pro trestný čin podle § 4 zákona o soudní rehabilitaci bylo zrušeno na základě stížnosti pro porušení zákona podané v žalobcův prospěch ministrem spravedlnosti podle obecných ustanovení trestního řádu a nikoliv podle § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, splnil podmínku pro přiznání jednorázové peněžní částky. Soud vycházel z nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 565/03, ačkoliv mu byl znám i odlišný právní názor dříve zaujatý Nejvyšším správním soudem v rozsudku rozšířeného senátu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 - 84, a v rozsudku ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 3 Ads 60/2005 - 66. Soud vzal za prokázané, že žalobce byl osobou perzekvovanou minulým režimem za své jednání a přesvědčení. Rozsudkem Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 19. 12. 1952, sp. zn. Vt 66/52, byl žalobce uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona z roku 1950 pro své náboženské přesvědčení, za což mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v délce osmnácti měsíců, přičemž tento rozsudek byl zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 4 Tz 5/2005, ke stížnosti ministra spravedlnosti ve prospěch žalobce pro porušení zákona a žalobce byl podle § 226 písm. b) trestního řádu zproštěn obžaloby. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. Rt 4/2005, bylo rozhodnuto, že žalobce je podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci účasten soudní rehabilitace. Soud uvedl, že pojem „rozhodnutí, které bylo zcela nebo zčásti zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., nebo zákona č. 198/1993 Sb.“ je třeba ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. vykládat nikoliv příliš formalisticky a restriktivně, jak učinila žalovaná, nýbrž extenzivně v tom smyslu, že nárok na odškodnění má i osoba, u níž bylo vydáno rozhodnutí podle § 33 odst. 1 a 2 zákona o soudní rehabilitaci. Žalovaná svým dogmatickým výkladem podmínek zákona č. 261/2001 Sb. znemožnila žalobci dosáhnout satisfakce podle zákona. Soud pro úplnost poznamenal, že názor zaujatý v této věci nebyl nutně ovlivněn rozsudkem rozšířeného senátu Nejvyššího

správního soudu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 - 84, neboť toto rozhodnutí bylo překonáno nálezem Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 565/03, třebaže tento náleze nevydalo plénum Ústavního soudu.

Ve včasné kasační stížnosti žalovaná uplatnila důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a namítla, že mezi rozhodnutí, která se stala titulem k tomu, aby bylo možné účastníka považovat za politického vězně ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., nepatří rozsudky vynesené v řízení o stížnosti pro porušení zákona a rozhodnutí o obnově podle obecných předpisů o trestním řízení, byť by se týkaly trestných činů uvedených v § 4 zákona o soudní rehabilitaci. Stěžovatelka je přesvědčena, že ohledně trestných činů podle § 4 zákona o soudní rehabilitaci bylo možné dosáhnout nápravy v přezkumném řízení. Poukázala přitom na náleze Ústavního soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. IV. ÚS 165/99, podle něhož by postrádalo smysl přezkumné řízení, pokud by bylo možné dosáhnout soudní rehabilitace pro trestné činy uvedené v § 4 zákona o soudní rehabilitaci cestou stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti. Stěžovatelka dále poukázala na to, že plénum Ústavního soudu nálezy ve věcech sp. zn. 279/2001 Sb. a sp. zn. Pl. ÚS 46/2000, odmítlo návrhy na zrušení § 6 zákona o soudní rehabilitaci s tím, že každý z rehabilitačních předpisů zavedl určitou proceduru uplatnění nároků včetně odlišného určení lhůt k jejich uplatnění. Soudem uváděný náleze Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 565/03 podle stěžovatelky nelze na danou věc aplikovat, neboť se jedná o zcela odlišný případ řešící jiný okruh právních otázek. Žalovaná navrhla, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 1. 2007, č. j. 15 Ca 98/2006 - 20, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že pokud jde o rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, sp. zn. 3 Ads 33/2004 - 84, pak rozdíl spočívá v tom, že v uvedeném případě dosáhl žalobce zrušení odsuzujícího rozsudku cestou obnovy řízení, zatímco žalobce cestou stížnosti pro porušení zákona; proto nelze tímto rozhodnutím odůvodnit odmítnutí žalobcova nároku. K rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 4 Tz 98/2003 žalobce poznamenal, že toto rozhodnutí nemělo na řízení podle zákona č. 261/2001 Sb. žádný vliv a je důkazem toho, že jednání žalované vůči žalobci je diskriminační. Ohledně odkazu žalované na usnesení Ústavního soudu ve věci sp. zn. IV. ÚS 165/99 žalobce uvedl, že tímto usnesením Ústavní soud pouze deklaroval, že ministr spravedlnosti není povinen podat stížnost pro porušení zákona, pokud někdo nevyužil lhůtu k přezkumnému řízení podle § 6 zákona o soudní rehabilitaci. K poukazu na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 7 A 508/2002, žalobce uvedl, že v uvedeném případě byl tehdejší žalobce trestně stíhán, avšak nedošlo k odsuzujícímu rozsudku a žalobce o pokračování trestního stíhání nepožádal; na rozdíl od žalobce J. V. neprokázal nezákonnost svého věznění. Pokud jde o odkaz žalované na náleze Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 46/2000, žalobce poukázal na to, že stěžovatel J. B. je německým státním občanem a poskytnutí jednorázové peněžní částky u žalované se nedomáhal; proto toto srovnání nemá na případ žalobce žádný vliv. K nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 565/03, ohledně něhož žalovaná tvrdí, že se jedná o zcela odlišný případ, žalobce uvedl, že v uvedené kauze i v nyní souzené věci došlo k úplnému zproštění obžaloby cestou stížnosti pro porušení zákona, jediný rozdíl spočívá v částečné rehabilitaci žalobce L. K.; to je však zcela nerozhodné, neboť rozhodnutí bylo jako nezákonné zrušeno. V obou případech žalobci dosáhli zproštění obžaloby za trestný čin uvedený v § 4 zákona o soudní rehabilitaci cestou stížnosti pro porušení zákona. Ústavní soud v uvedeném nálezu uvedl, že příliš restriktivním a formalistickým výkladem podmínek zákona č. 261/2001 Sb. znemožnili Česká správa sociálního zabezpečení i soud stěžovateli dosáhnout satisfakce podle uvedeného zákona. Žalobce dále odkázal na rozhodnutí, jimiž byl osobám ve stejném postavení jako žalobce

přiznán nárok na jednorázovou peněžní částku. Šlo o případy ve věcech Ing. O. M., S. B. a M. S., kdy dotyční byli v letech 1948 až 1989 odsouzeni pro trestné činy uvedené v § 4 zákona o soudní rehabilitaci, poté Nejvyšší soud zrušil odsuzující rozsudky cestou stížnosti pro porušení zákona a následně žalovaná těmto osobám přiznala jednorázovou peněžní částku. Žalobce navrhl zamítnutí kasační stížnosti a přiznání nákladů řízení o kasační stížnosti.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatelka v ní namítá důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.; rozsahem a důvody kasační stížnosti je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán. Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost je důvodná.

Důvod kasační stížnosti je uveden v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., podle něhož lze podat kasační stížnost z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky spočívá v tom, že je na správně zjištěný skutkový stav aplikována nesprávná právní norma, popřípadě je aplikována správná právní norma, která je však nesprávně vyložena. Stěžovatelka je přesvědčena, že soud nesprávně posoudil právní otázku, zda žalobci vznikl nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že krajský soud pochybil, pokud při rozhodování vycházel z nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2005, sp. zn. I. ÚS 565/03, neboť tento nálezný skutkově na souzenou věc nedopadal. Ve věci řešené v uvedeném nálezu Ústavního soudu došlo k tomu, že na základě stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch stěžovatele bylo zrušeno mj. rozhodnutí vydané podle zákona o soudní rehabilitaci, což způsobilo, že Česká správa sociálního zabezpečení žalobci nepřiznala jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 261/2001 Sb., kterou by mu však přiznala, pokud by rehabilitační rozhodnutí zrušeno nebylo. V tomto případě tedy dospěl Ústavní soud k závěru, že nelze připustit, aby stížnost pro porušení zákona, podaná ve prospěch stěžovatele, měla pro něj horší následky, než kdyby podána nebyla a spatřil v tomto postupu porušení práva na soudní ochranu. S tímto závěrem se Nejvyšší správní soud ztotožnil, nicméně na nyní souzenou věc jej není možné aplikovat.

Na souzenou věc dopadá rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2006, č. j. 3 Ads 60/2005 - 66, v němž Nejvyšší správní soud zdůraznil zásadu „bdělým náležitě práva“ (*vigilantibus iura scripta sunt*); podle tohoto rozhodnutí nebylo možné v případě, kdy byla zmeškána lhůta pro zrušení odsuzujícího rozsudku v přezkumném řízení podle § 4 a násl. zákona o soudní rehabilitaci, a odsuzující rozhodnutí bylo poté zrušeno cestou stížnosti pro porušení zákona, resp. obnovy řízení podané podle obecných předpisů – tedy podle trestního řádu, považovat takové zrušení odsuzujícího rozhodnutí za splnění podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší správní soud mj. uvedl: „*Zákon č. 119/1990 Sb. totiž obsahuje jasně definované podmínky i lhůty k uplatnění rehabilitace včetně možnosti požádat o navrácení lhůty zmeškané z důležitých důvodů. Stanovení lhůt bylo nálezem Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 46/2000 shledáno ústavně konformním a zákon byl předepsaným způsobem publikován ve sbírce zákonů. Jeho případná neznalost tedy nemůže jít k tíži nikomu jinému než žalobci, který návrh na zahájení přezkumného řízení podle § 5 cit. zákona ve stanovené lhůtě nepodal a tím řádným způsobem nestřežil svá práva. K témuž závěru ostatně dospěl i Ústavní soud v cit. nález, když k tvrzení tamějšího stěžovatele, že návrh ve lhůtě nepodal, neboť neměl důvěru k československým soudům a neměl ani potřebné informace, argumentoval, že tyto skutečnosti nezbavují stěžovatele povinnosti řídit se platnými právními předpisy. Pro to, aby bylo lze žalobce považovat za politického*

vězně ve smyslu ust. § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. je tudíž třeba, aby odsuzující rozhodnutí bylo zrušeno rozhodnutím vydaným podle zákona č. 119/1990 Sb., nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Mezi uvedená rozhodnutí nepatří rozsudky vynesené v řízení o stížnosti pro porušení zákona a rozhodnutí v řízení o obnově podle obecných předpisů o trestním řízení, byť by se týkaly trestných činů uvedených v § 4 z. č. 119/1990 Sb. Výjimkou z tohoto pravidla jsou rozsudky ve věcech stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti podle § 30 odst. 2 cit. zákona. Uvedená výjimka se však týká pouze „jiných věcí, než jsou uvedeny v tomto zákoně“, kdy odsuzující rozsudek byl zrušen a poškozený zproštěn obžaloby proto, že v původním řízení došlo k porušení zákona z důvodů uvedených v § 1 cit. zákona. Dotyčný však byl odsouzen pro některý z trestných činů, které jsou vyjmenovány v § 4 a kde lze tudíž nápravy dosáhnout v přezkumném řízení. Tento závěr vyplývá nejen z výkladu cit. ustanovení zákona č. 119/1990 Sb., ale i z nálezu Ústavního soudu ze dne 18. 5. 1999 č. j. IV. ÚS 165/99. V něm Ústavní soud vyslovil tezi, že pokud by bylo možno dosáhnout soudní rehabilitace pro trestné činy uvedené v § 4 zákona č. 119/1990 Sb. cestou stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti, postrádalo by přezkumné řízení podle oddílu třetího vyznačující se časovým omezením uvedeným v § 6 cit. zákona jakýkoliv smysl a funkci.“ Rovněž v souzené věci stěžovatel ve lhůtě podle § 6 zákona o soudní rehabilitaci o zrušení rozhodnutí v přezkumném řízení nepožádal; na základě stížnosti pro porušení zákona sice bylo odsuzující rozhodnutí zrušeno, tato skutečnost však s ohledem na výše uvedené nemůže být splněním podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. Neaktivita žalobce v době, kdy mohl požádat o zrušení odsuzujícího rozsudku v přezkumném řízení, nemůže být pro účely přiznání jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. zhojena zrušením odsuzujícího rozhodnutí na základě stížnosti pro porušení zákona podle obecných ustanovení trestního řádu. Krajský soud tedy pochybil, pokud dospěl k závěru, že zrušení odsuzujícího rozhodnutí na základě stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch žalobce podle obecných ustanovení trestního řádu může nahradit splnění podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. spočívající ve zrušení rozhodnutí podle zákona č. 119/1990 Sb., nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 565/03, jenž navíc není s výše uvedeným rozhodnutím Nejvyššího správního soudu v rozporu, na souzenou věc nebylo možné aplikovat.

Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem podle § 110 odst. 1 část první věty před středníkem s. ř. s. jako nezákonný zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž je tento soud vázán výše vysloveným názorem Nejvyššího správního soudu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Ústí nad Labem v novém rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. května 2007

JUDr. Marie Součková
předsedkyně senátu

